

A stylized illustration of a woman with a large, bushy white beard and a greenish-grey face. She is wearing a dark blue and white vertically striped dress. A red fox is perched on her right shoulder, looking towards the left. The background is a mix of blue, green, and white, with some star-like patterns. The text is overlaid on the image.

Vanda
Rozenbergová

▼ L'AVEJ
RUKE
SMRT,
▼ PRAVEJ
CIGARETA

**V LÁVEJ
RUKE
SMŘŤ,
V PRAVEJ
CIGARETA**

Vanda
Rozenbergová

▼ L'AVEJ
RUKE
SMRTĚ,
▼ PRAVEJ
CIGARETA

slovart

Text © Vanda Rozenbergová 2026
Slovak edition © Vydavateľstvo SLOVART, spol. s r. o., Bratislava 2026

Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tejto knihy sa nesmie reprodukovat' ani šíriť v nijakej forme ani nijakými prostriedkami, či už elektronickými alebo mechanickými, vo forme fotokópií či nahrávok, respektíve prostredníctvom súčasného alebo budúceho informačného systému a podobne bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

ISBN 978-80-556-7814-6

Príbeh sa odohráva na skutočných miestach,
mená hrdinov sú však vymyslené,
v databáze obyvateľov ich nenájdete.

Túto knihu venujem Gabrielovi Csitárimu,
Karolíne a Vlaste.

1927

Mužom s okrúhlou postavou sa odporúčalo, aby nosili traky.

„Kokot, ja som taký dobrý!“ vykrikol Gregor Sarma, keď z Valentíny konečne vybehol kúsok jablka a on ju otočil tvárou k sebe. Kovová spona na chrbte sa uvoľnila a traky sa mu zošuchli dolu. Nohavice skĺzli ku kolenám. Dieťaťu tiekli slzy. Otec svoj úder mieril trochu vyššie medzi lopatky, nesmel byť slabý, ale ani príliš silný. Zabehlo jej, a keď ju búchal po chrbte, zatiaľ čo visela dolu hlavou, vybehli jej slzy aj sopeľ. Gregorov kamarát Juraj Hnát si zakryl tvár. Ruky sa mu triasli. „Kokot, som dobrý!“ opakoval Gregor Sarma a smial sa. Posadil malú na posteľ. „Vidíš, Valentína! Ako to rozprávam? Tak hovorí slušný človek? Už ťa tu nenechám samu.“ Chytil dcérinu tvár do dlaní a pritlačil si ústa na jej malé čelo. „Kokot, si dobrý, si naozaj dobrý!“ Juraj Hnát zajachťal tú istú vetu a päťročná Valentína ju počula už tretí raz za minútu. „A pritom, keď vymeniš slovosled, bol by to úplne iný príbeh!“ dodal rozochvene Juraj Hnát a Gregor Sarma sa rozplakal.

Nožikom na jablko si odkrojila kúsok palca. Porezala sa, tiekla jej krv. Najskôr sa vyľakala, ale po chvíli si uvedomila, že hore na palube sa dejú horšie veci. Každé ráno niekto vracal, každé dopoludnie, obed, poobedie aj večer. Mala len päť rokov a otec povedal, že je rozumná a môže byť v kajute celkom sama. On a jej matka mali iné starosti. Mama vracala odkedy vyplávali

a otec bol pri nej. Vracala v šatke, vlasy mala ochránené. „More je pokojné,“ rozmýšľal nahlas, „ako jej môže byť tak zle?“

„Jej je smutno, viete?“ povedala Valentína. Rodičom vykala.

Otec ju poslal do kajuty, má si nakrájať jablko a potom si ľahnúť. Porezala sa. Držala ruku s porezaným palcom nad hlavou a hľadala nejakú handričku. Napokon siahla do otcovho kufríka a vytiahla podkolenku. Neuvažovala, či sa otec bude hnevať. Jej maličké prsty zručne obmotali pravou rukou ľavú dlaň a potom sa posadila. Dívala sa na látku. Čakala, keď krv začne presakovať. Zjavil sa malý fliačik, ale nezväčšoval sa. Pravou rukou chytla jablko a začala hrýzť. Ľahla si – a po chvíli sa začala dusiť. Do kajuty vošiel otec, aby zobral ďalší teplý kus oblečenia pre mamu, a našiel Valentínu so svojou ponožkou na ruke, na zemi aj na lôžku bola krv a malá ležala pokrčená na boku, z posledných síl vydávala čudné zvuky.

„Drhneš sa,“ zatriasol ňou prudko, okamžite ju otočil dolu hlavou a triasol, súčasne kričal na Hnáta. Vedel, že je na chodbe.

Valentína sa nepchala otcovi do cesty hlavne preto, lebo jej bol cudzí. Odišiel do Argentíny, keď mala rok, a vrátil sa po ňu a mamu, keď mala päť – a to bolo pred mesiacom. Mama nechcela ísť, ale prišiel s lístkami v ruke a povedal, že na ne robil tri roky. Kričal. Valentínina mama sa volala Helena. Už po troch dňoch na lodi bola viac mŕtva ako živá.

„Helena!“ Otec jej s potláčaným hnevom utieral tvár mokrou vreckovkou. Šúchal ju po chrbte. „Ty mrnda! Prestaň už!“

Aj nadávky boli dôvodom, prečo malú jednostaj posielal do kajuty a nemohla sa dívať na more. „Ešte bude čas! Migaj het!“ Po tom, čo sa takmer zadusila a počula z jeho úst to najhoršie, čo vedel, na tom prestalo záležať. Valentína sa nebála

nadávkou, nijako ju nezraňovali a ani si ich nemienila ukladať do svojej drobnej hlavy. Hneď v prvý deň videla, ako nejaký muž sotil svojho syna dolu po schodoch do kajuty, trochu ho napínalo a bol starý asi ako ona. Nechcela, aby ju jej otec sácal, len preto poslúchla a veľa času trávila sama v podpalubí. Otca nepoznala. Nevedela, kým presne je ten muž, ktorý pred piatimi týždňami zastal u nich vo dverách. Posadil si ju na kolená a ona od hanby očervenela. Vykladal na stôl kávu, čaj, čokoládu, cigarety aj bábiku. Mama plakala. Napokon k tomu všetkému priložil tri papiere s krásnym emblémom, boli to lodné lístky.

„Valentína, podaj mi vreckovku,“ ukázal jej vtedy na svoj kabát. Vopchala ruku do vrečka, robila to dlho, lebo intenzívne nasávala vôňu z látky kabáta. „Chod' sa hrať,“ pokračoval, ešte nestihla vybehnúť z izby, periférnym zrakom zazrela, ako drží mamu okolo pásu a hovorí: „Vidíš ho, tečie mi z nosa ako ženíchovi z končeka.“

Odkedy prišiel, okolie mamu nespoznávalo. Predtým chodila do Slovenského spevokolu, robila výzdobu v kostole a aj na dožinkoch, vyšívala, šila, smiala sa. Na Valentínu nezvýšila hlas. Teraz nevedela, čo robiť, ako odpovedať, ako sa správať, ako a čo variť, ako myslieť, ako sa obracať pri hydine, otec z nej nespúšťal oči, a to ju zneisťovalo, jedna chyba nasledovala druhú. Deň po svätej Uršuli začalo popíchať a mama vyložila von všetky periny. Suseda na ňu zakričala, že teraz sa periny nevetrajú.

„Bozaj ma v riť!“ zakričala jej mama naspäť a otca to veľmi pobavilo. To ešte boli časy, keď sa susedia bavili na rovinu.

Valentína sa hrala so sliepku, okolo nôh jej uväzovala motúziky ako ozdoby.

„Má aj meno?“ pýtal sa otec.

„Nemá.“

„Ani jej nedávaj.“

Odkedy prišiel, doma bola len kopa plaču. Mama tvrdila, že prácu treba dokončiť a ešte neošklbala husi, nevybielila chliev, a malá predsa pôjde do školy. „Z čoho tam vyžijeme?“ Otec sedel na truhlici pod hodinami a len čo matka stíchla, odvetil, že má pravdu, ale niekto to tu doma za nich iste urobí. Lodné lístky nestáli málo a povolenie na vstup ho vyšlo skoro štyridsať pesos na dve hlavy, on povolenie má, je tu len na dovolenke. „Decko sa naučí reč a do školy bude chodiť tam.“

Do kuchyne vbehol pes.

„To vám sem chodí dovnútra?“ otec nadvihol obočie.

„Chodí!“ skríkla mama a pohladkala psa za ušami.

Otec dojedol polievku a pýtal si za pohárik. „Nech mi vytrávi.“

„A toto jedno nehovor, nehovor to predo mnou. Všetko okolo trávenia je strašné.“ Valentína si to uvedomovala odjakživa – že existujú slová, ktoré samy osebe nie sú zlé ani dobré, je to len reč, ale pri predstave významu sa jej nepáčili, iste to odpozorovala od mamy. Hus podreže jedným ťahom, ale grgnúť pred ostatnými, to nikdy. Nič telesné. Len sliepky a zelená tráva, motúzik, vrabce a straky na strome. Čo je to za slovo – vytrávi? Súviselo to s otravou? Alebo rajda. Valentína nevedela, čo je rajda, aj keď sa to doma často spomínalo, lebo mamina švagriná, otcova sestra, čo bývala vo vedľajšej dedine, bola podľa mamy rajda. Toto slovo mama, na rozdiel od „vytráviť“, „latrína“, alebo „hovno“, vyslovovala s pôžitkom.

Vyrazili na svätého Huberta, nie z domu, ale z Brém. Do Brém sa dostali jednoducho: zo Záhoria ich sused odviezol na voze

do Břeclavi, tam nastúpili na vlak do Prahy a odtiaľ cestovali vlakom do Brém. Na stanici v Brémach otec povedal, že mama je zelená ako túz, a priniesol čerstvú vodu, nech si opláchne tvár. „Na lodi to z teba opadne,“ dodal. Valentína sa opýtala, čo je túz.

„Zelené eso,“ povedal otec, tak už vedela.

Mal pravdu. Na lodi z mamy opadlo už za prvé tri dni úplne všetko. Schudla najmenej päť kilogramov a ovracala si sviatočné šaty. Nemohla prehltnúť nič, ba ani zodvihnúť hlavu. Ležala na palube ako králik, keď ho starý otec rukou sekol poza uši a králik odkväcol. Bola poprikryvaná kabátom, dekou aj jutovými vrecami. Otec jej pod telo podložil starú plachtu, v ktorej niesli časť svojej výbavy: zopár ručníkov a veľký vankúš, na prasknutie naprataný perím.

Valentíne visel krížom cez hrud' malý chlebník. Niesla si v ňom čiapku, čisté pančucháče a drevko. Krátku palicu s motúzom na konci. Vo veku päť rokov a tri týždne prešla veľký kus cesty, ale nevie o tom nič, nepamätá si ťažkosti okolo balenia ani rozlúčku. Starí rodičia v kuse nariekali a Rexo krútil chvostom. Starý otec mame na rozlúčku povedal, že sa môže vysrať na takýto život, keď ho tí, čo ich mali dochovať, opúšťajú, a keď na nich serú, tak aj on serie na celý svet a nič nezasadí, ani jeden zemiak. Tak sa rozhodol. Ani nepoorie, pre koho, budú jesť s babkou len jablká a mrkvu, králiky pozabíja a sliepky vypustí na hradskú. Babka plakala, aj Valentínina mama plakala. Malá sa do poslednej chvíle hrala so psom a potom vyrazili. Sused ich na voze odviezol na stanicu. Mama sa najdlhšie lúčila so susedou, s ktorou si cez plot vykrikovali nadávky o zadkoch. Nariekali, akoby sa už nikdy nemali vidieť. Ani sa už nikdy nevideli.

Až na lodi ukradomky skúmala otca. Doma nebol priestor na samotu a tu boli sami. Otec vraj do Argentíny odišiel

s jedným batohom. Ona bola maličká, ale pravdepodobne to urobil tak, že pritisol svoje dlane ako lopaty mame na tvár a povedal, že sa po ňu a po malú vráti, a vrátil sa. Medzitým na Záhorí prešlo mnoho dní. Jediný raz ich dedo zobral do Starej Turej na jarmok, Valentína si na to spomína, lebo išli dlho a po návrate ju bolelo ucho. Inak strážila husi. Nemožno povedať, že pásla, pásli sa samy, a ten kúsok trávy, kde sa kyvotali na svojich čaptavých nohách, bol beztak ohradený latkami. Husi jej na lodi nechýbajú, vlastne, ešte jej nič nechýba, má všetko, čo potrebuje: rodičov a chlebník s drevkom.

Ľavú ruku s porezaným palcom si položila pod krk, aby si nezašpinila oblečenie, keby sa krv predsa len rozhodla presiaknuť. Aj ďalšie ráno bolo mame zle. V noci vracala dva razy, hoci nemala čo. Pila len vodu, ale to napínanie bolo desivé. Valentína sa v kajute pritisla tesne k stene, otec sa akosi napratal k nej a v maličkom priestore nechali mame celú pričňu, hoci to volali posteľ, nech si odpočinie. Odkedy sa nalodili, neodpočinul si nikto z nich. Otec sa v istej chvíli prudko posadil a malá sa mykla.

„Čo je?“

„Neviem,“ pošepkal. Pustil sa do plaču. Valentína mu detskou rukou prešla po chrbte, potom sa opäť otočila. Bol rád, že aspoň jej drobné telo si vie odpočinúť, cítil sa nesmierne vysilené a keby vedel, aká bude cesta, možno by sa po ne ani nevrátil.

„Dokedy to bude trvať?“ opýtal sa ráno lekára. Ten chodil pomedzi ľudí a tým, ktorým bolo nevoľno, podával pastilky zo živice.

„To je kus od kusa. Zažil som aj chlapa, čo grcal tri týždne. Od Piešťan,“ odvetil lekár a vtisol mame do snehovobielej dlane pastilky. Ostatné dal otcovi. Keď míňal Valentínu, zastal. Počul,

ako sa prihovára paličke so špagátom. Na drievku bola vyvítaná dierka a cez ňu prevlečený špagát. Sama si vyrábala také nemotorné vecičky.

„Rozprávaš sa sama so sebou?“ opýtal cudzí muž.

„Uhm,“ pokývala hlavou.

„Tak v tom pokračuj. Udrži ťa to v zdraví, je to vzpruha pre tvoj neurovegetatívny systém, dieťa moje,“ povedal a pokračoval v ceste po palube. Valentína nerozumela, čo hovorí, ale nebolo to nič s trávením. Mamine systémy padali jeden za druhým a ako prvý sa zrútil systém dôstojnosti a sebakontroly. Keď nad tým Valentína premýšľala po desiatkach rokov, pri lôžku vlastného dieťaťa, uvedomovala si, že ľudská dôstojnosť sa v skutočnosti nevzťahuje k telesným prejavom, hoci tie sú prvé a často aj jediné ukážky pádu vo viditeľnom, hmotnom svete.

V prvý a najmä druhý deň videla niekoľko ľudí vracat', ale nikto nevyzeral tak zúbožene ako jej mama. Schúlená ležala na drevených latách. Bola ako embryo. Pochopiteľne, Valentína netušila, ako vyzerá embryo, a ani pospolitá verejnosť nevedela nič o vývoji plodu, pokým Lennart Nilson embryá v roku 1965 neodfotografoval, a to bolo ešte ďaleko.

„Prejde to,“ opakoval otec.

„Vždy to prejde,“ omieľal dookola, zatiaľ čo mama Helena uvažovala nad samovraždou, čo by na zaoceánskej lodi nemal byť problém. Valentína sa cestou z jedálne na druhom poschodí opýtala, čo je to tá veľká vec dolu, čo vyzerá ako vrece s pieskom a hompáľa sa to nad vlnami.

„To je fender,“ odvetil otec. „Zabudli ho vytiahnuť.“

Keď sa postavila na špičky, uvidela to celé. Len tak, za bieleho dňa a počas plavby sa spustila rukami po lane a nohami

sa zakvačila o to vrece. Hompálala sa na fendri nad oceánom. Keď ju vytiahli, vracal aj otec a potom na chvíľu stratil vedomie. „Duša nepotrebuje telo, aby existovala po smrti!“ boli prvé slová, ktoré sa otcovi dostali do uší, keď sa prebral. Stál nad ním kňaz, bol to Čech a pochádzal z Českej Třebovej. Nachádzali sa kdesi medzi západnou Saharou a Barbadosom. Deň predtým vyplávali z Kanárskych ostrovov, lebo tam sa nalodili ďalší pasažieri. Mama neustávala vo vracaní. Plakala aj vracala a otec si každú chvíľu utieral tvár vreckovkou. Vytiahol ten zasoplený zdrapček látky, utrel si oči, uši, ústa, nos, vložil si ho do vrecka, o dvadsať sekúnd ju zas vytiahol a tak dookola. Občas tou vreckovkou utrel aj mame tvár, to sa tak nebralo, že niečo chytiš, možno ju predtým aj naslinil. Valentína si mrmlala popod nos, hovorila sama sebe, že mama asi každú chvíľu zomrie. Bola žltá ako slepačí tuk. Ak sa už mala v mene svojho pevného duševného zdravia zhovárať sama so sebou, nechcela si nič vymýšľať. Pochodovala po lodi krížom-krážom a vypúšťala slová a vety. Nedbala na rozdelenie podľa tried, nevedela o nich. Bývali na ľavom boku, v kajute s okienkom nad úrovňou vody, a bolo to dobré miesto. Obloha bola sivá, more sivé, vlny sivé, ľudia siví a ona mala pred očami vypitvanú sliepku v ich kuchyni, doma, na Záhorí, všetci tam zostali, a len čo sa pred Valentíninými očami opäť otvorilo šíre more a siahalo k lodi zo všetkých strán, jej detský rozum sa preladil na novú frekvenciu, a len čo začula z vysielacky na kapitánskom mostíku cudziu reč, mala pocit, že jej rozumie. Bola jednoduchá. Bola to španielčina.

Na raňajky mávali kašu. Valentína nevie, aká to bola kaša, ale chutila jej. Desiata sa skladala z kusa chleba s margarínom, býval aj syr a dokonca ovocie, zvyčajne hrozno, ale našla aj

pomaranče, nepoznala to. Na obed mávali mäso aj polievku a popoludní stáli na stoloch v jedálni fľaše vína. Lodná jedáleň pre strednú triedu sa nachádzala v tej istej úrovni ako ich kajuta. Ľudia ju zaplnili niekoľko sekúnd po každom údere gongu, ohlasovali ním, že treba ísť jesť. Otec si zakaždým okamžite nalial víno, a až potom sa venoval ostatnému. Bolo záhadou, čo mama vracia, pretože hoci to mala všetko v cene, jedla sa ani nedotkla. Pila len vodu. Ak zaspala, spala aj dvanásť hodín, no prebudilo ju mierne, veľmi mierne hojdanie a kufre sa mierne, veľmi mierne poposúvali od okna k dvierkam kajuty. Mama spustila hlavu dolu a vydala ten zvuk. Počas celej cesty, na rozdiel otca, ani raz neomdlela.

1928

Alojz Franc z Podkriváňa zabodol veľkú ihlu do vreca plného kukurice a pozrel sa na Grešša. Ten nemal vrece plné ani do polovice. Dnes alebo zajtra mu mal prísť list. Možno preto sa mu robota darila. Ak sa v roku 1926 alebo 1927 človek plavil do Argentíny tridsaťštyri dní, listy putovali ešte o desať či dvanásť dní dlhšie. Museli sa najskôr dostať do prístavov, rovnako ako pospolitý ľud zo Záhoria, Podpoľania či Liptova, hoci listu sa ide ľahšie, nemá kufor, dlhy aniorskú chorobu. Alojz sa každej správe z domu tešil o to viac, o čo väčšmi to skrýval. Poštu bral do rúk s predstieraným posmeškom, obálku držal medzi ukazovákom a palcom, nie sú tu nijakí diváci, nemusel sa osťchať prejavíť smútok ani ťažobu. Ale je už raz taký, mnoho ľudského sa mu vidí ponižujúce. K jediným dotykom sa uchýlil len v kostole, inak nie. Na posledných omšiach, predtým než odišiel, si podával ruky s rodičmi aj s bratmi.

Hltal tie guľaté samohlásky a všetky ostatné spôsobilé písmeňá ako melencovú polievku či vianočné koláče. Zakaždým sa aj s listom zavrel do izby a zamkol dvere. Ale načo? Jednak v izbe býval sám a písala mu len mama. Bolo to šesť až osem ťažkopádnych viet. Určite jej to trvalo celé popoludnie, a určite to musela robiť potajomky, aby sa nepovedalo, že je slabá a že sa jej cnie. Necnelo sa jej, to by odprisahala. Čo to bol za

svet, keď o jedného menej znamenalo, že sa jej ušlo viac mäsa z nedeľného králika. Posledná veta bola vždy rovnaká: bratia ťa pozdravujú. Okrem suseda Grešša mu nemal kto zaklopať na dvere a vyrušiť ho pri čítaní, zamykať sa nikdy nemusel. V tejto krajine nemohol vojsť do domu či bytu iného nikto bez toho, aby zazvonil. Ak nemali zvonček, musel zatlieskať. Doma v Podkriváni vošiel kam chcel a kedy chcel, dvory boli rovnaké. V Argentíne mali zimu v lete a leto v zime.

On sám sem pricestoval na lodi Sierra Córdoba jedenásteho decembra 1927.

Deň po tom, ako opustil loď, stretol muža zo Žabokriek. Volal sa Vendelín. Ani ten mu neporadil, ako sa dá nájsť rovno nejakú izbu na spanie a na druhý deň robotu. Vendelín bol celkom vlúdny – vlastne bol veselý, chystal sa totiž na spiatočnú cestu. Domov. Pozval Alojza na víno.

„Ešte mi ostali nejaké drobné.“ Alojz nevedel, čo povedať. Vendelín sa pýtal, kde spal zo včera na dnes, prvú noc po príchode, a Alojz odvetil, že v prístave, v takej búde na konci móla, ležali v nej laná, háky a kadejaké staré vrecia, všetko od blata, zaspal tam na svojom kufri, nikým nespozorovaný, prikryl sa kabátom, ktorý si priviazal o rameno tuhým uzlom. Vendelín sa posmeškársky zachichotal. „Dali ti lístok do Hotela a stratil si ho, čo? Nevieš si postrážiť kus papiera.“

Alojza zaujímalo, odkiaľ to vie a či sa s niečím podobným už stretol.

„Jasná vec. Stáva sa to, hlavne keď je človek sám. Sú tu gangy, motajú sa okolo prišielcov, tí sú vystrašení a väčšinou držia papier, ktorý dostali na lodi, celý čas v ruke. Odrazu ho niet. Keď máš ten papier, môžeš byť päť dní a nocí v Hoteli

pre vystaľovalcov, jesť, piť, spať a študovať mapu.“ Vendelín sa Alojzovi hnusil. Mal špinu za nechtami, ulízané vlasy a kopu sprostých rečí, Alojz nemal rád, keď sa pravda hovorila, akoby si hádzal slíže do vody, najmä ak ho usvedčovala z neschopnosti.

Ponúkal Alojza, nech pije to víno a nech si pchá do úst čorizo, nakrájal ho na kolieska a postavil k fľaši. Alojz nevedel, čo je čorizo, ale ani sa neopýtal, videl to a pochopil, že je to klobása. Alojz Vendelínovi vysvetlil, že sem nešiel sám. Prišli v skupine, cestoval s Cebákovcami z Hriňovej a s Greššovcami z Lučenca. Cebákovci išli do Mendoza. Tak ako čorizo, aj Mendoza bolo len slovo. Nepredstavoval si nič. Na ceste obďaleč prístavu čakal voz, odviezol ich na stanicu a potom mali cestovať vlakom. Ako to mohli mať tak dôkladne dohodnuté? Alojz nevedel. Neopýtal sa ich. On sám prišiel sem a aj tu zostane, v meste, v Buenos Aires. Vendelín vytiahol z vrecka poskladané noviny. „Tu máš,“ povedal, „popozerať, odpíš si adresy, lebo tie noviny si beriem. Neskôr si ich kúpiš sám, neskôr aj budeš vedieť kde, zbytočne ti to teraz poviem, aj tak by si tam pešo nedošiel ani za dva dni.“ „Keď odchádzaš, mohol by si mi ich nechať,“ skúsil Alojz. „Práveže nemohol,“ odvetil Vendelín, „takže si odpíš, čo treba.“ Alojza zaujalo všetko, jeden inzerát za druhým, ruka mu švihala po papieri, podčiarkol si adresu, kde ponúkali bývanie, napríklad *Calle Santa Fe 19, Najlepšia a najlacnejšia kuchyňa v meste*. „Nevieš, kde to je?“ opýtal sa Vendelína. „Netuším,“ odvetil chlapík a dodal, že orientácia v Buenos je niečo, čo sa učil roky a stále netrafil tam, kam potreboval.

„Roky?“ opýtal sa Alojz. Áno. Štyri roky. Ale ved’ si tvrdil, že si tu štyri roky, takže si spoznával kde je a čo je po celý ten čas? Presne tak, potvrdil Vendelín, a dodal, že v Hoteli pre vystaľovalcov majú dobré mapy, isto by mu boli jednu dali. Dopili víno.

„Peniaze máš?“ opýtal sa Vendelín. Alojz nevedel, ako má odpovedať. Koruny si zamenil už na lodi, u Talianov, na prvé dni mal voľačo, ale celý plán sa odvíjal od toho, že najmenej do desiatich dní bude mať robotu.

„Trochu,“ odvetil.

„To je dobre,“ pokračoval Vendelín. „Lebo odtiaľto do mesta a potom ďalej pešo nedôjdeš a na cestu ti budú treba centavos. V meste skočíš na električku a si v cajku. Tou dôjdeš všade.“

Alojz mlčal. Zaplavovala ho úzkosť.

„Idem.“ Žabokrečan sa postavil, ale rozviazala sa mu šnúrka na topánke. Vrátil sa na stoličku a pomalými pohybmi si ju veľmi opatrne zaviazal, ale opäť nedotiahol. Šnúrka mala uzlíky, konce boli krátke a rozstrapkané, držali sa v dierkach z posledných síl. Nechcel sa kompromitovať dlhým babraním s topánkou, postavil sa a vykročil. Von, na ulicu mesta, v ktorom si vraj mienil zarobiť na dom v Žabokrekoch. Nevyšlo to, odvetil na otázku, čo sa stalo.

„Ale,“ zastavil sa a obrátil tvár k Alojzovi. „Nenechal si doma frajerku alebo ženu? Deti?“

„Božechráň,“ zahučal Alojz.

„Nič to,“ pokračoval Vendelín, „lebo tu si ženu ťažko nájdeš.“ Zadíval sa na drevenú lavicu pred krčmou a podal mu ruku. Alojz by sa bol rád opýtal na dôvod, ale Vendelín naznačil niečo ako zívanie, otočil sa na svojich vyčaptaných topánkach a ako odchádzal, Alojz mu videl plešinu, už sa mu jasne črtala na temene. Pekná okrúhla lysina na hlave, pevne zasadená do krátkeho hrubého krku týčiaceho sa na trupe, ktorý bol zjavne nesúmerný s nohami, ten chlap mal strašne krátke nohy, no jasné, že sa mu nedarí, s takými nohami sa do Žabokriek ani nemusí vracáť, môže po ceste domov ostať na Kajmanských

ostrovoch alebo na Fuerteventura, ten má také nohy, o ktorých Alojzova mama hovorila, že má len päty a hneď riť.

Za chrptom začul vlnobitie, z čela mu po tvári tiekol pot, vyzliekol si sako a priložil ho ku kabátu pod pazuchu. V ľavej ruke niesol kufor a rozhodol sa, že sa predsa len pokúsi dostať do Hotela pre vystažovalcov. Rozopol si gombík na košeli, mohlo by zafúkať, potrebujem prievan, uvažoval. Jeho doklad, že je imigrant a môže sa hlásiť v Hoteli, zmizol. Už vie, niekto mu ho vytiahol spomedzi prstov, keď niesol svoju batožinu, jednoducho vo chvíli, keď si ho chcel vložiť do vrecka, nebolo čo. Alojz mal dvadsaťjeden rokov, jedenásť mesiacov a dvadsať dní. Dosiaľ toho veľa nenacestoval, bol len doma a vo Zvolene. Tam strávil dva roky vo vojenskej službe. Nemal skúsenosti s cestami, a tak nemal skúsenosti s ľuďmi ani s dokladmi, šnúrkami na topánkach boli pevné, nechty starostlivo orezané malým nožíkom, tvár mu ešte nezarastala prudko a bezhlavo ako starším mužom, vyzeral dobre. A predsa – niekde urobil chybu, keď o ten lístok prišiel. Precestoval pol sveta, vlastne skoro celý, keď sa to tak vezme, na glóbose je Argentína ešte ďalej ako obyčajná Amerika, Argentína je nižšie a cesta je teda nebezpečnejšia. Jeho známimi, Grešovci, doklad predložili a do Hotela ich zobrali. Ďalšia loď príde ktovie kedy a Alojz netuší, kde by mal nájsť úradníkov, ktorí majú tie pečiatky, presne tie, čo mu dali na doklad pre vstup do Hotela.

Alojz nevedel, kam sa má pohnúť, ako nájsť Calle Santa Fé z inzerátu, kde bude spať, čo bude jesť, posadil sa na okraj múrika na prašnej ceste, navôkol nebolo nič, obďaleč dve palmy, nevedel z nich spustiť oči, a opodiaľ stála drevená búda. Približne päťdesiat metrov doľava bol ten slávny Hotel. Zastal. Kabát si položil na múrik a začal si pomaly vyzliekať sako a potom košeľu,

aj z vína, aj z neistoty, prišlo mu do plaču. Začul zvuk píšťalky a odrazu pri ňom zastali dvaja policajti, pchali mu do tváre jeho práve vyzlečenú spotenú košeľu, brali do rúk aj jeho sako a ten vyšší kričal. Panebože, čo sa robí? Tridsaťštyri dní na lodi bolo oproti posledným dvom hodinám nič, ako pasenie husí za domom, ako podojiť kozu a ešte si aj odpiť. Menší z tých dvoch mu ukázal, čo robiť: má sa okamžite obliecť? Aha. Len to je vo veci? Alebo – má sa obliecť, aby mohol ísť s nimi? Alojz sa obliekol, na košeľu a sako si navliekol aj ten kabát, nech vidia, že ho má, tmavomodrý, vlnený, z Európy, od otca, a ten ho bol kúpiť v Prešove, a tam ho doniesli lendackí priekupníci z Poľska, takže, môj milý, tento kabát možno ušili až v Gdansku, ty chumaj, pomyslel si Alojz a ľútosť sa odrazu pominula. „Som nasraný!“ skríkol, v kabáte, saku, košeli, s kufrom na zemi, zopakoval to dva razy a dôrazne, vlastný hlas ho priviedol naspäť, a keď zasalutovali, aby odišli, ovládla ho blaženosť. Akoby prežil vypočúvanie, mučenie a nepodpísal priznanie, pozrel sa hore, palmové listy sa knísali na pozadí modrého neba, ale je tu krásne, mal by zvolať Vitaj, nová zem, mal by spievať, aj to tak plánoval, dúfal, že bude šťastný, len čo jeho loď dopláva, ale nie. Bol vystrašený. Nezavreli ho do basy a teraz treba ísť. Musí skúšať. Riskovať.

Vykročil k Hotelu a rozhodol sa, že počká, či sa vrátnik nepoberie na záchod alebo či nebude jesť. Oboje sa musí. A naozaj, vrátnik o chvíľu zmizol. Alojz prebehol popri vrátnici a zabočil doľava. Vošiel rovno do jedálne a prikrčene, aby nevzbudil pozornosť, sa posadil na prvú lavicu, čo mu stála v ceste. Vyzliekol si kabát a rozhladol sa. Sedelo tam zo tridsať ľudí, asi sú už po obede, pomyslel si Alojz, ale neznámy, nie celkom starý, tučný chlap v obleku mu ukázal, kam si má ísť zobrať jedlo, a Alojz išiel. Časť bola jačmenná kaša, časť placky z pomletého mäsa